

Notaris o forenses? (Sobre la 'irlandització' del català, 1)

written by Jordi Badia Pujol | 8 de maig de 2018

Quim Monzó, en el discurs de recepció del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, va posar èmfasi en el perill que el català s'*irlanditzés*. Ho va explicar així a TV3:

Després en va parlar encara en més entrevistes, com ara [aquesta](#) que li va fer Montserrat Serra, de VilaWeb, amb un títol ben explícit («Diuen: “No vull”, però de què em parles? No vol que l'aixafi un cotxe o no vol menjar peres? Ah: “No en vull!”»).

Tanmateix, al cap de pocs dies la polèmica ja es va esvair, com sol passar avui amb la majoria de les polèmiques.

I mentrestant la irlandització avança al galop, sense brida ni aturall.

Quan Monzó parla d'*irlandització* fa referència al gaèlic d'Irlanda. Per a entendre'ns, aquest procés pot tenir dos finals: o bé que la llengua sigui parlada per molt poca gent, o bé que esdevingui irreconoscible (en el nostre cas, seria un espanyol amb alguna particularitat deguda al substrat català). Un català *irlanditzat* serà, doncs, o bé residual, o bé totalment desfigurat, o bé totes dues coses alhora. Abans d'aquest advertiment de Quim Monzó, hom parlava sovint de *galleguització*, perquè els nostres mitjans tenen més present el cas del gallec, una llengua que, en compte de tornar al portuguès per a enfortir-se, es desfà dins el castellà, encara més acceleradament que no el català.

De segur que molts de vosaltres penseu que el català no ha pas

de patir, perquè tenim TV3, i diaris i revistes, i una escola en català... Ah!, i l'Institut d'Estudis Catalans, i un govern, i un parlament que legisla en favor de la llengua. I, sobretot, una població que vol mantenir la llengua viva... De debò que tenim tot això?

Doneu un cop d'ull a aquesta portada, si us plau, i observeu-hi les tres marques.

P 08
ENTREVISTA A MARCEL MAURI
VICEPRESIDENT D'ÒNNIUM

"Ara toca posar llums llargues sobre objectius àmpliament compartits"

P 04-05
POLS JUDICIAL

Llarena impedeix que Sànchez vagi a la investidura

Torrent ajorna el ple de dilluns fins que el Tribunal Europeu de Drets Humans es pronuncii

El jutge del Suprem insisteix que hi ha risc de reiteració delictiva i insta JxCat a presentar algú altre

P 10-11

통일부 "한반도 평화 정착 계기 기대"

Trump visitarà Kim Jong-un

El president dels EUA, Donald Trump, visitarà segurament al maig el dictador de Corea del Nord, Kim Jong-un, en la que serà -si efectivament es produeix- la primera reunió dels líders d'aquests dos països i una oportunitat per reduir la tensió militar

P 23

Pujada de sou als funcionaris de l'Estat

Hisenda i els sindicats pacten un augment del 6,1% al 8,8% per als pròxims tres anys

P 51
ESPORTS

22.500 € DE MULTA A GUARDIOLA PEL LLAÇ GROC

A un lector que encara mantingui un català sòlid, aquestes tres expressions l'han de sobtar:

–La primera observació és sobre una errada morfològica: «llums llargues» (calcat del castellà «luces largas») s'hauria de dir «**llums llargs**». La diferència entre «la llum» (l'energia) i «el llum» (l'aparell, el dispositiu) és establerta pel diccionari. Un «llum llarg» és un dispositiu que fa més llum que un «llum curt». Al DIEC, per exemple, hi trobem: «*Llum de posició. **Llum curt.***»

–La segona observació, «[...] fins que el TEDH es pronunciï», conté tres anomalies sintàctiques, també per influència del castellà («[...] hasta que el TEDH se pronuncie»). En català no traduït, això seria: «[...] fins que el TEDH **no s'hi hagi pronunciat**». De totes tres anomalies, l'absència del pronom adverbial **hi** és la que fa més mal.

–La tercera observació és sobre lèxic: «[...] per als pròxims tres anys». Tenim el català empastifat de «pròxims» (i de «propers»). Aquesta proliferació, deguda al castellà («los próximos tres años») ha arraconat termes vius com ara «**vinent**»: «[...] per a aquests tres anys vinents». En contexts molt habituals, també ens ha fet oblidar l'adjectiu «**entrant**», tan corrent fa pocs anys («La setmana entrant» en lloc de «La pròxima setmana»).

«Si la pressió enorme del castellà desnaturalitza el català i els qui poden contribuir a aturar aquesta pressió fan de notaris i prou, l'embranchida serà més forta»

Són tres eleccions conscients. Vull dir que el model de llengua del diari les permet, les afavoreix o les propugna. Aquest model parteix d'una premissa: el *bon català* s'ha d'acostar tant com sigui possible al «parlar de la gent». D'aquest punt de vista, la funció dels responsables lingüístics ha d'ésser com la dels notaris: han de prendre nota del català «del carrer» i adaptar-s'hi, és a dir,

adaptar-hi el model del seu mitjà de comunicació. Ja hem parlat en molts articles del català de TV3 (en [aquest](#), per exemple): molts programes revisats per correctors contenen castellanismes lèxics o gramaticals. I això ha de respondre per força a una tria conscient.

Això, que pot semblar bonic («democràtic», diuen aquests responsables), al capdavall és una de les causes de la *irlandització*. Per què? Molt simple: si la pressió enorme del castellà desnaturalitza el català (parlat i escrit) i els qui poden contribuir a aturar aquesta pressió fan de notaris i prou, l'embranchida serà més forta, car els «nostres» mitjans de comunicació propagaran aquest català desnaturalitzat «del carrer» i encara el reforçaran. En aquest context, la neutralitat és passivitat; i la passivitat és, de fet, una manera de contribuir a la degradació.

Ara imaginem que aquesta mateixa idea, en compte d'aplicar-la a la qualitat de la llengua, la volguéssim aplicar a l'ús social. Pensem, per exemple, què ha de fer l'administració perquè els catalans no abandonin la llengua. S'han de fer campanyes perquè la gent parli català? No: l'administració ha de fer de notari, ha d'ésser neutra i deixar que tot faci el seu curs; cadascú que parli la llengua que vulgui. Hem de demanar als catalanoparlants que no canviïn quan l'interlocutor parli en castellà? No: que ho decideixin lliurement; prenguem nota de llur capteniment, però siguem «democràtics» i no ens hi fiquem. Els cartells de les botigues són majoritàriament en castellà. Cal fer-hi res? No: anatem-ho i prou. Que als tribunals, els magistrats i fiscals no parlen català ni per mal de morir? Quiets, registrem-ho i prou, siguem notaris. Que al pati de l'escola els alumnes parlen en castellà? Si ho volen fer així, quin mal hi ha?

I ara pensem una mica: si la major part dels alumnes tenen per llengua pròpia el castellà potser caldria considerar que hi ha d'haver més hores de classe en castellà. I si hi ha un gruix important de població que parla castellà, per què TV3 no fa

programes en aquesta llengua?...

Oi que no cal que us demani què us recorda aquesta posició tan «neutra» en l'ús de la llengua? Efectivament, és la posició unionista, la de Ciutadans i del PP. En nom de la «democràcia» i de la «llibertat de tria», es permet, s'afavoreix, que l'ús social del català vagi reculant.

De fet, els primers teòrics i propagandistes del model de llengua «acostat a la parla del carrer» (el que propugna TV3) foren Ferran Toutain i Xavier Pericay, autors del llibre *Verinosa llengua*. Com vaig explicar en [aquest article](#), més endavant tots dos van ésser fundadors de Ciudadanos; i Pericay avui és diputat i portaveu d'aquest partit al Parlament de les Illes Balears. No dic que tots els defensors d'aquest model de llengua hagin d'ésser per força unionistes. Però sí que crec que la posició de Toutain i Pericay és políticament congruent. Per a no perdre el fil: no em digueu que a Ciudadanos no li faci peça, la *irlandització* del català: la llengua forta –l'espanyol–, salvada i, sobretot, garantida. La llengua minoritzada –el català–, amb àmbits d'actuació restringits i estructuralment dependent de l'altra. (I qui diu la llengua, diu la cultura. I qui diu la cultura, diu la nació: no és congruent, això?).

«Volent fer de notaris, ves que no acabin fent d'enterraments. O, per a ésser més precisos, de notaris d'un mort, és a dir, de forenses»

Però no ens perdem i tornem a la feina dels correctors dels mitjans de comunicació. Que la funció del corrector d'un mitjà no sigui la funció passiva del «notari» no vol dir que hagi de fer de «fiscal», com diuen alguns. No fugim d'estudi: ha de tenir una funció activa, sens dubte, però ha de consistir a oferir models propis, genuïns, que defugin tant com sigui possible la interferència de la llengua (o les llengües) que la desfigura. Quim Monzó en parla en el vídeo. Ell esmenta el

català dels anys quaranta, que tenim ben documentat. Però encara el podem trobar «al carrer» ben viu, si estem disposats a sortir de Barcelona i visitar els Països Catalans, com veurem més endavant. Per salvar el català bé deu pagar la pena fer uns quants quilòmetres, oi?

En fi, simplement volia dir i demostrar que hi veig un gran perill en la posició «neutral» dels professionals de la llengua. El perill és que, volent fer de notaris, no acabin fent d'enterramorts. O, per a ésser més precisos, de notaris d'un mort, és a dir, de forenses.

* * *

PS (1). Quan vaig explicar la idea d'aquest article al meu amic i company Pere Cardús, de seguida em va suggerir aquest títol. Això em va estimular a escriure'l i li ho agraeixo sincerament.

PS (2). No ho hem explicat tot, encara, ni de bon tros. Hem de veure també si aquest model tan «democràtic» i «neutre» propugna solucions que reforcen la unitat de la llengua o bé solucions que la debiliten i la disgreguen. I hem de mirar si, en aquesta època en què tan sovint cal inventar paraules o expressions, aquest model «notarial» va a remolc del castellà o bé defensa la creació pròpia, partint de la llengua genuïna. I com que la *irlandització*, dissortadament, no depèn únicament dels filòlegs que prenen decisions en els mitjans de comunicació, també hauríem de parlar del paper de l'Institut d'Estudis Catalans. I dels polítics. I de les institucions. I de la societat... Se'ns gira feina, però avui ho deixarem aquí.